

μια ιστορία των λέξεων στις γειτονιές του κόσμου

Η πολυμορφία των γειτονιών των πόλεων του κόσμου που χτίστηκαν «αυθόρμητα» από τους κατοίκους τους, αρχικά τουλάχιστον για δική τους χρήση, είναι τέτοια που θα μπορούσαμε να γράψουμε άπειρους τόμους -ήδη, άλλωστε, έχουν γραφτεί πολλοί. Η σύγχυση των όρων που επικρατούν στη διεθνή βιβλιογραφία είναι επίσης τεράστια και αντανακλά, από τη μια, τις πολύμορφες διαδικασίες με τις οποίες έχουν δημιουργηθεί οι συνοικίες αυτές, που διαφέρουν από χώρα σε χώρα, από πόλη σε πόλη, αλλά και από συνοικία σε συνοικία, και, από την άλλη, τις διαφορετικές αντιλήψεις που τις έχουν χαρακτηρίσει.

Σε κάθε χώρα τα ονόματα είναι αρκετά. Σημειώνουμε μερικά: **Gecekondus** (Τουρκία), **ashaw'i** (Αίγυπτος), **borgata** (Ιταλία), **chobolas** (Ισπανία), **bairros clandestinos** (Πορτογαλία), **favelas** (Βραζιλία), **tugurios** (Εκουαδόρ), **asentamientos irregulares**, **colonias proletarias**, **ciudades perdidas** (Μεξικό), **slums** (ΗΠΑ), **bidonvilles** (Γαλλία).

Αυτός ο τύπος συνοικιών χαρακτηρίζει αρχικά τις μεγάλες μεσογειακές πόλεις και αυτές της Λατινικής Αμερικής. Πρόσφατα συναντιούνται μαζικά σε αφρικάνικες και ασιατικές πόλεις ενώ αποτελεί περιθωρικό φαινόμενο στις πόλεις της Βόρειας Ευρώπης και των ΗΠΑ. Σήμερα, πάνω από ένα δισεκατομμύριο άτομα ζουν σε

πρόχειρα χτισμένες κατοικίες δηλαδή ο ένας στους τρεις κατοίκους αστικών κέντρων του πλανήτη. Το φαινόμενο αυτό είναι πολύ διαδεδομένο στις πόλεις του Νότου, όπου το 40% του πληθυσμού των πόλεων ζει σε τέτοιες συνθήκες. Συνολικά, περισσότεροι από το 70% των κατοίκων αυτών των πόλεων έχουν περάσει από «αυθόρμητα γεννημένες συνοικίες». Μπορεί πολλοί απ' αυτούς να ζουν σήμερα σε καλύτερες συνθήκες, οι μνήμες όμως καταγράφονται...

Στη Λατινική Αμερική, η δημιουργία αυτών των συνοικιών είναι ιστορικά συνυφασμένη με τα μεγάλα ρεύματα βίαιης αστικοποίησης. Για πολλά χρόνια επισήμως θεωρούνταν ως **περιθωριακές συνοικίες** που «πρέπει να εξαλειφθούν όσο ο τόπος θα αναπτύσσεται», κάτι που, φυσικά, δεν ίσχυε: η πλειοψηφία των κατοίκων αυτών των συνοικιών αποτελούσε το σημαντικότερο εργατικό δυναμικό της πόλης που ανανεωνόταν συνέχεια και στήριζε την οικονομία της χώρας.

Σε αυτή την ιδέα του «περιθωρίου» στηρίχθηκε και η θεωρία της **«κουλτούρας της αθλιότητας»**. Παρότι για την εποχή της (1961), είχε πολύ θετικά στοιχεία ως προσέγγιση μια και καταδείκνυε την ύπαρξη αυτών των -ανύπαρκτων μέχρι τότε για τις κυβερνήσεις- συνοικιών, η θεωρία αυτή έφτασε μέχρι το σημείο να χρησιμοποιηθεί για τον κοινωνικό και ηθικό στιγ-

ματισμό της ζωής σε αυτές τις συνοικίες (ειπώθηκε μέχρι και ότι οι κάτοικοι δεν γνωρίζουν τι θα πει αγάπη!!!) καθώς και ως περιτύλιγμα για την **ποινικοποίηση** και καταστολή τους. Η καταστολή έγινε πιο έντονη όταν ορισμένα δικτατορικά καθεστώτα θέλησαν να «τελειώσουν» ολοκληρωτικά με κινήματα που γεννήθηκαν εκεί, γκρεμίζοντας, στο όνομα της υγιεινής της πόλης, ολόκληρες συνοικίες.

Στον αντίποδα αυτής της θεώρησης αναπτύχθηκε μια άλλη, αυτή της **κουλτούρας της αντίστασης**. Αναζητούσε εκείνες τις διαδικασίες γένεσης κοινωνικών κινήματων και άλλων τρόπων συλλογικής ζωής που θα μπορούσαν να αποτελέσουν σπέρματα συνολικότερης κοινωνικής αλλαγής. Η προσέγγιση αυτή έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και έχει ρίζες στις απόψεις πολλών και διαφορετικών συγγραφέων (π.χ. Λεφέβρ, Καστέλς, Σάντος κ.ά.).

Οι προσεγγίσεις αυτές ανέδειξαν μια νέα πραγματικότητα των συνοικιών αυτών, οι οποίες την περίοδο 1968-1988 εξαπλώθηκαν σε πολλές χώρες και οργανώθηκαν σε ένα ισχυρό παν-λατινοαμερικανικό συντονιστικό που αντιδρούσε σοβαρά στη μαζική καταστολή. Η απόφαση της γραμματείας Habitat του ΟΗΕ, «για το δικαίωμα στην κατοικία» το 1976, που κάλεσε τις κυβερνήσεις να ενισχύσουν, με υποδομές και δάνεια, τους κατοίκους αυτών των συνοικιών και να μην προβούν σε καταστρο-

